

Назаренко А. В.

**Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Гендерні особливості прояву агресивності**

Той факт, що агресивність у чоловіків вище, чим у жінок, установлений у багатьох дослідженнях, хоча деякі автори це, здавалося б очевидне положення, заперечують.

Агресивність хлопців та дівчат юнацького віку відрізняється за вектором спрямування агресивного афекту: якщо прояви зовнішньої відкритої агресії більш притаманні юнакам, то дівчатам більш властива внутрішньо спрямована агресія, яка супроводжується почуттям безпорадності, безнадійності, самотності.

Дані дослідження Л. Чаговця показують, що у хлопчиків перше місце за рівнем виявлення посідає фізична агресія, друге – вербальна, третє – негативізм, четверте – роздратованість, п'яте – непрямая агресія. У дівчаток перше місце посідає вербальна агресія, друге – роздратованість, третє – фізична агресія, четверте – негативізм, п'яте – непрямая агресія. У дівчаток, порівняно з хлопчиками, меншою мірою виявляються фізична агресія і негативізм, а більшою – непрямая агресія та роздратованість. [4].

Відмінності між чоловіками й жінками у використанні прямої фізичної агресії пояснюють різним рівнем тестостерону в тих і інших, цей зв'язок агресивної поведінки з високою концентрацією цього чоловічого статевого гормону, показано у дослідях на тваринах.

За даними Я.Ю. Копейко, у чоловіків і жінок між агресивною поведінкою й рівнем тривожності існує деякий зв'язок різного характеру. У чоловіків цей зв'язок зворотній, а в жінок - прямий. Автор робить висновок, що агресивна поведінка чоловіків має більш безпосередній характер і пов'язана з контролюючою функцією Суперого. У жінок така поведінка є деяким захисним механізмом, більш пов'язаним з «силою-слабкістю Его». [3, с. 30-31].

Численні експериментальні дослідження агресивної поведінки, дозволили виявити статеві відмінності в прояві агресії: рівень агресії

чоловіків вище, чим рівень агресії жінок. У перших переважають пряма й непряма фізична й пряма вербальна агресія, у других непряма вербальна агресія. Усі прояви агресивної поведінки, перш за все, пов'язують з рівнем тестостерону в організмі людини.

Бьорквіст і Ньємела дійшли висновку, що існує декілька факторів, від яких залежить, хто більш агресивний - чоловік чи жінка: гендер учасників конфлікту, тип агресії й конкретна ситуація. Наприклад, Лагерспец, досліджуючи фінських дітей 11-12 років, які навчалися в школі, виявив, що дівчатка воліли використовувати непрямі форми агресії (розпускали плітки, заводили нового друга, щоб «помститися» старому), у той час як хлопчики частіше відкрито виражали агресію (штурхалися, кричали, билися). Бьорквіст і його колеги припустили, що жінкам, через те що вони більш слабкі фізично, немає сенсу застосовувати фізичну агресію, і тому вони звертаються до вербальної або непрямой агресії. [1].

Виділяють кілька груп гендерних стереотипів. До першої відносяться стереотипи маскулінності-фемінінності. У стереотипному уявленні маскулінності приписуються «актино-творчі» характеристики, інструментальні риси особистості, такі як активність, домінантність, упевненість у собі, агресивність, логічне мислення, здатність до лідерства. Фемінінність, навпаки, розглядається як «пасивно-репродуктивний початок», що проявляється в експресивних особистісних характеристиках, таких як залежність, дбайливість, тривожність, низька самооцінка, емоційність. Маскулінні характеристики звичайно протиставляються фемінінним, розглядаються як протилежні, взаємодоповнюючі.

Друга група гендерних стереотипів включає уявлення про розподіл сімейних і професійних ролей між чоловіками й жінками. Для жінки найбільш значимою соціальною роллю вважається роль домогосподарки, матері. Жінці пропонується знаходження в приватній сфері життя - будинок, народження дітей, на неї лягає відповідальність за взаємини в родині. У німецькій мові існує приказка про чотири «К» стереотипне уявлення про

соціальну роль жінки. Переводиться вона як: «кухня, кірха, дитина, плаття». Чоловікам пропонується включенність у громадське життя, професійна успішність, відповідальність за забезпечення родини. Найбільш значимими соціальними ролями для чоловіка є саме професійні ролі.

Третя група гендерних стереотипів визначається специфікою змісту праці. Відповідно до традиційних уявлень передбачається, що жіноча праця повинна носити виконавський, обслуговуючий характер, бути частиною експресивної сфери діяльності. Жінки найчастіше працюють у сфері торгівлі, охорони здоров'я, освіти. Для чоловіків можлива творча й керівна робота, їх праця визначається в інструментальній сфері діяльності. [2].

Отже, можемо побачити, що існує багато досліджень гендерних особливостей проявів агресивності у різних вікових групах. На агресивність впливають як сімейне виховання, так і соціальне, гендерні стереотипи, існує також думка про біологічну основу агресивності яка пов'язана із рівнем тестостерону в організмі людини.

Література:

1. Берн Ш. Гендерная психология.- М.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2004.- 320 с.
2. Клецина И.С. От психологи пола – к гендерным исследованиям в психологии // Вопросы психологии, 2003, № 1
3. Копейко Я.Ю. Гендерные аспекты агрессивности // Психология XXI века: Тезисы науч.-практ. конференции.-СПб.: СпбГУ, 2000.
4. Чаговец Л. Психологічні особливості агресивності старших підлітків/ Психолог.-2004.- №13 (квітень). С. 16-18.